Identitat nacional i globalitzacció econòmica i cultural

MIQUEL RUBIROLA I TORRENT

Una de les característiques dels temps actuals és que, a escala mundial, hi ha un intens intercanvi de béns econòmics i de capitals financers entre tots els països del món; una forta interdependència econòmica i financera de les diverses àrees del planeta; un trànsit intens de persones cap al món occidental a la recerca de treball i d'oportunitats de benestar material; una ràpida circulació d'imatges i d'informació a escala global, i una extensió arreu del món de les cosmovisions i les ideologies procedents del món occidental. Aquest conjunt de fets econòmics, financers, polítics, mediàtics i ideològics determinen el concepte de *globalització* o *universalització,* concepte que palesa una interdependència de les coses materials i, també, del pensament, de les idees i dels valors entre tots els països del món.

A inicis de la dècada dels anys noranta diversos autors, entre ells John Naisbitt, van pronosticar que al món hi hauria, d'una banda, un estil de vida global i, alhora, una vida nacional, un nacionalisme cultural. I que aquests estils de vida es complementarien de tal manera que, al costat de la internacionalització i la globalització, hi hauria fets com la llengua, la cultura, la religió, les tradicions, l'art i la literatura de cada país, que tornarien a ser importants en la vida de les persones i en la de la col·lectivitat. Les persones es tornarien a sentir vinculades a la seva comunitat nacional.

El professor Manuel Castells ha explicat molt bé que el món va cap a la xarxa i, alhora, cap al jo. D'una banda el món va cap a la xarxa, és a dir, l'accés immediat i individualitzat a tot el món a través d'internet i de la telefonia mòbil; un accés, un contacte sense intermediaris, saltant-se les fronteres físiques i les comunicacions sense haver de comptar amb les institucions socials. Alhora i d'altra banda, el món global d'avui valora més que mai el sentiment de pertinença, la identitat. Com diu Castells, "per navegar pels fluxos, cal tenir un referent; cal una àncora. I aquesta àncora és la identitat".

De fet, la globalització no necessàriament fa impossible un major arrelament, a la nacionalitat o a la nació, al país o al poble. Encara que l'economia, la cultura, les formes d'organització de la vida col·lectiva, els comportaments humans i la dimensió d'algunes institucions públiques i privades superin avui el marc de l'estat-nació i de la nacionalitat, no necessàriament ha de desaparèixer allò que és més específic i necessari als éssers humans per viure: la llengua pròpia; els costums i les tradicions arrelades als municipis i a les famílies; la pràctica religiosa escollida o transmesa, a vegades, de pares a fills; les conviccions derivades de la història i les creences comunes; l'arrelament en un territori propi que hom vol preservar i millorar. En una paraula: la vida individual en la pàtria comuna de cadascú i alhora la vida individual amb plena obertura al món.

Així, doncs, la relació globalització-identitat no és ben bé necessàriament una disjuntiva, en el sentit de contradicció o confrontació. Només quan la globalització esdevé model únic i llenguatge excloent, sense matisos, sense respecte a les realitats dels altres i a les situacions individuals, esdevé un perill.

Tinc el convenciment que hi ha valors que és necessari conservar i fomentar si volem evitar que el procés de globalització i d'intensificació tecnològica acabi fent predominar alguns aspectes negatius de la modernitat, com ara la tendència a dissoldre els vincles socials i a difuminar el sentiment de pertinença.

És positiu i necessari impulsar els valors de la solidaritat i de la responsabilitat en un àmbit superior al de l'amistat. En les nostres comunitats és convenient començar a fer palès que enfront de la massificació dels individus que les noves tecnologies propicien hi ha, tanmateix, un espai de llibertat i, alhora, de responsabilitat. Un espai que ajuda a assumir compromisos i facilita col·laborar amb les associacions cíviques i socials del municipi, fet que afavoreix el sentit del bé comú.

Alhora, és molt necessari fomentar i fer créixer el sentiment d'identitat nacional, que a Catalunya ha demostrat que és enormement positiu per a les persones. A Catalunya sabem que és un greu error dir que per estar oberts al món cal renunciar a la identitat pròpia. Ben al contrari, Catalunya ha estat un excel·lent exemple de país sense estat propi, capaç d'implantar una autonomia política basada en la identitat, el progrés i la cohesió social i, alhora, ser una comunitat oberta al món. Hem pogut dir i demostrar que el nostre món és el món gràcies al fet d'haver combinat la defensa de la nostra identitat nacional amb el respecte i l'admiració a altres pobles de l'Estat espanyol i d'Europa.

Com diu el president Jordi Pujol, "hem de continuar fomentant la convicció que en tant que membres d'un país petit i poc poderós, però cohesionat i amb sentit d'identitat, no solament podem resistir la globalització, sinó que en podem treure profit i, fins i tot, hi podem aportar un missatge i una experiència positiva, en el sentit de demostrar que la globalització i la identitat, la tradició i la visió de futur, són compatibles".